

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av tornet och långhusets västra gavel på Nysund kyrka, Åtorp, Karlstads stift

Linderson, Hans

2017

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2017). *Dendrokronologisk analys av tornet och långhusets västra gavel på Nysund kyrka, Åtorp, Karlstads stift*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2017:1). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

3 januari 2017

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2017:1
Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TORNET OCH LÅNGHUSETS
VÄSTRA GAVEL PÅ NYSUND KYRKA, ÅTORP, KARLSTADS STIFT**

Uppdragsgivare: Bygg & Hantverk i Karlskoga AB, att Daniel Eriksson, Valåsen 308, 691 94 Karlskoga

Område: Närke Prov nr: **67871-67885** Antal provtagna träd borrh+sågprov: **2+7**

Dendrokronologiskt objekt: Tornetsstolpar samt långhusets västra gavelvägg

Resultat:

Dendro nr:	ProvNr N_ _; (Stolpnr) Stock- varv*	Träd- slag	Antal ÅR; 2 radie om inget annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	En mer vågad precisering av dateringen samt proveniensbedöm- ning
67888	1+2 (1)	Tall	192	Sp 67, B	1735	V 1735/36	NO Västergötland - lokal
67889	3+4 (6)	Tall	225	Sp 105, W?	1728	1732 ± 5	Östergötland-Lokal
67890	10*	Tall	185;3	Sp 77,W?	1637	1640 ± 3	V 1637/38,V-götal.
67891	11*	Tall	206	Sp 66, W	1686	V 1686/87	Närke
67892	12*	Tall	181	Sp 90, B	1686	V 1686/87	Närke
67893	13*	Tall	164	Sp 77, B	1686	V 1686/87	Närke
67894	14*	Tall	190	Sp 107,W?	1684	1685 ± 1	Närke
67895	15*	Tall	189	Sp 77, B	1686	V 1686/87	Närke
67896	16*	Tall	152	Sp 81, B	1684	V 1684/85	Närke

Kommentarer till resultaten

Flera prover uppvisar osäker vankant. Detta beror på att virket är extremt snålvuxet (tät) i de yttre/youngsta delarna.

Tornets vertikala stolpar, två av tolv, prov 1-4

Stolpe (1) är avverkad **vinterhalvåret 1735/36**, stolpe (6) är avverkad samma säsong eller max fem års avvikelse. Proveniensbedömningen är varierad men med ett visst överlapp för de båda stolparna. Stolpe (1) dateras bäst mot en mangårdsbyggnad som brann ner år 1999 i **Hova församling**. Stolpe (6) har en brokig livshistoria och dateras faktiskt bäst med en allmän kronologi från Östergötland. Man kan dock inte utesluta att just detta träd har en udda ståndort och därför inte kan korsdateras mot de övriga proverna.

Långhusets västra gavelvägg, stockvarv/prov 10 – 16

Prov 11-16 är avverkade **vinterhalvåret 1686/87** eller maximalt två års tidigare. Huvuddelen är avverkade vinterhalvåret 1686/87, rimligen är två provtagna träd avverkade två säsonger tidigare. Prov 10 är avverkat nästan femtio år tidigare, sannolikt vinterhalvåret 1637/38. Om denna inte är återanvänd så kan det tyda på att lägre stockvarv kan ha denna ålder. Prov 10 har också en avvikande proveniens och dateras avgjort bäst mot virke från **Ransberg kyrkas klockstapel** i Västergötland.

De övriga proverna är sannolikt hämtade från ett gemensamt område. Den kronologi som daterar bäst är från virke funnet i **Tångeråsa kyrkas "likbod"**. Årsringarna täcker tiden 1480-1686.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Kolumnen längst till höger anger en vågad precisering av fällningsåret samt en proveniensbedömning. Här används de klassiska landskapsgränserna.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891